

Валеры́й Калясі́нскі

МІРСКІ БОЙ 27–28 ЧЭРВЕНЯ 1812 Г. У ТВОРАХ МАСТАЦТВА

На працягу 200 гадоў у памяць Мірскага боя былі створаны разнастайныя выдатныя творы мастацтва. Круглая дата дае падставу асэнсаваць усё, што зроблена на працягу ўсяго часу, і намеціць новыя перспектывы па мемуарылізацыі, папулярызацыі і ўшанаванні падзей, якія праходзілі пад Мірам у 1812 г. Створаны і ствараюцца творы ў такіх відах мастацтва як станкавы жывапіс, манументальная скульптура, станкавая і кніжная графіка. Асобна трэба сказаць пра ваенна-гістарычную рэканструкцыю.

Мастацкія творы, прысвечаныя Мірскаму бою 1812 г., ствараліся ў рамках агульнай канцэпцыі, якая была распрацавана ў Расійскай імперыі і існавала ў СССР, а цяпер і ў Расійскай Федэрацыі. Мастацкую спадчыну, прысвечаную вайне 1812 г., можна ўмоўна падзяліць на некалькі этапаў. Самыя першыя творы адносяцца да 1812 г. і носяць дакументальны характар у выглядзе замалёвак. Мастакі з натры малявалі побыт вайскоўцаў, занатоўвалі сваі ўражанні пасля баёў, сведкамі якіх яны былі. У асноўным малюнкі фіксавалі розныя моманты з жыцця вайскоўцаў, канкрэтных людзей і падзей. У мэтах прапаганды рабіліся і сатырычныя творы. У працах, якія маляваліся з натры ці праз нейкі час, па ўражанню няма надуманасці і пафасу. Такія работы паслужылі карысным матэрыялам для наступных больш вялікіх твораў і сталі крыніцай натхнення для будучых пакаленняў мастакоў.

На месцах баёў устанаўлівалі часовыя знакі, як правіла, з дрэва, — таму яны і не захаваліся да нашага часу. У далейшым, пасля 1814 г., значныя дасягненні звязаны з партрэтным жанрам, калі

была напісана вялікая колькасць партрэтаў ветэранаў вайны. Шырокую вядомасць атрымалі партрэты генералаў і герояў вайны. У медальерным мастацтве Ф. Талсты стварае цыкл сваіх знакамітых медалёў. Чаканяцца манеты, прысвечаныя ў памяць устанаўлення Аляксандраўскай калоны ў Пецяярбурзе і ў памяць 25-годдзя Парыжскага міра. Напалеон пасля смерці становіцца папулярным персанажам у мастацтве. З'яўляюцца творы, дзе ён у цэнтры кампазіцыі. Рамантычнае стаўленне да яго асобы характэрна для другой паловы XIX ст. Пішуцца вялікія тэматычныя карціны.

Святкаванне 100-гадовага юбілея перамогі ў вайне 1812 г. праходзіла з небывалым размахам. Ствараўся летапіс вайны ў мастацтве, дзе знайшлося месца і Мірскаму бою. Там, дзе былі баі, паўсталі манументы і памятныя знакі. Была адбіта манета і выпушчаны вялікая колькасць жэтонаў. Наступныя юбілеі 150 і 175-годдзя былі адзначаны выходам фільмаў, ілюстраваных альбомаў, памятных знакаў. Да 200-гадовага юбілея выпушчаны манеты, узнавілі і адрэстаўравалі манументы. У Рэспубліцы Беларусь да юбілея адрэстаўравалі манументы, выпусцілі манету для калекцыянераў, адкрылі тэматычныя выставы і правялі шэраг мерапрыемстваў з удзелам ваенна-гістарычных клубаў.

Бой пад Мірам з'яўляецца адным з эпизодаў вайны 1812 г., калі праходзілі ар'эргардныя баі з мэтай любой цаной затрымаць праціўніка і выйграць час. Перамога спрыяла рускім, і зразумела, што цікавасць да боя была большай з боку рускіх мастакоў. У баі 28 чэрвеня на баку французаў удзельнічалі часткі дывізіі польскіх уланаў генерала Ражнецкага. З рускага боку прымалі ўдзел казакі корпуса М.І. Платава, атрад генерал-маера І.В. Васільчакава з 16 эскадронаў коннікаў і брыгада рэгулярнай конніцы генерал-маёра Д. Е. Куцейнікава. Усіх рускіх генералаў, удзельнікаў Мірскага бою, у 1820-х гг. намаляваў мастак Д. Доў.

Хрэстаматыйнай з'яўляецца карціна мастака В. Мазуроўскага «Справа казакоў Платава пад Мірам» [1, с. 44–45]. Карціна была напісана ў 1912 г. На ёй прадстаўлены першы дзень мірскага бою 27 чэрвеня, які поўнасьцю прайшоў згодна плана М.І. Платава. Казакі В.А. Сысоева былі размешчаны на поўдзень ад Міра. Сфарміраваныя тры заставы па 100 чалавек у кожнай прымянілі правэраны данскімі казакамі манеўр — так званы план венцера, які прадугледжваў наўмыснае адступленне, каб заманіць праціўніка, а потым разварнуцца і атакаваць з фронту і тыла. На карціне В. Мазуроўскага пака-

заны кульмінацыйны момант гэтага бою. На першым плане казакі яшчэ працягваюць адступець, але некаторыя ўжо разварочваюцца. На другім плане карціны бачна, як наступаючых улан з флангаў атакуюць казакі. Карціна добра ілюструе кульмінацыйную фазу кавалерыйскага боя, яго дынамізм, імклівасць і напружанасць.

Да нашага часу не дайшлі крыжы ці іншыя мемарыяльныя знакі, якія стаялі на брацкіх магілах ці на полі, дзе праходзіў бой. Добра вядомы партрэты рускіх генералаў, якія ўдзельнічалі ў Мірскім боі, а таксама батальныя карціны. Да 200-гадовага юбілея пажадана аднавіць мемарыяльныя знакі ці паставіць новыя на магілах загінуўшых, пазначыць месца боя. Можна правесці пленэр з удзелам разьбяроў па камню, дрэву. Клубы ваенна-гістарычнай рэканструкцыі, якія спецыялізуюцца па напалеонаўскіх войнах, гатовы паказаць глядачам рэканструкцыю боя. Вельмі добра, што каля Мірскага замка традыцыйна праходзяць турніры ваенна-гістарычных клубаў сярэднявечча. Наступны этап — рэканструкцыя ваенных падзей 1812 г.

Літаратура і крыніцы

1. Бородино 1812 г. / Б. С. Абалихин, Л. П. Богданов, В. П. Бучнева [и др.]: отв. ред. П. А. Жилин. М., 1987.